

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
Factors influencing Key Audit Matters Disclosure in Audit Reports of
Companies Listed on Market Alternative for Investment (MAI)

จิตติมา วิเชียรรักษ์* จิราวรรณ รัตนมณี ชรินทร์รัตน์ ชูรัตน์ เตชินต์ เอี้ยวสกุล ธรรมชาติ ไตรพิพัฒน์

ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์ พิชญา สกุลประดิษฐ์ มัทนชัย สุทธิพันธุ์ และอรอนงค์ สัตยารักษ์

ภาควิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

15 กาญจนวนิช ต.คองหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

Jittima Wichianrak, Jirawan Rattanamane, Charinrat Churat, Techin laosakun,

Thammachat Tripipat, Panya Sumritpradit, Pitchaya Sakulpradit, Muttanachai Suttipun and

On-anong Sattayarak

Department of Accountancy, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

15 Karnjanavanich, Kohong, Hatyai, Songkhla, 90110

Email : jittima.wi@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI ปี พ.ศ. 2559-2560 และทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 114 บริษัท โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนเรื่องที่เปิดเผย 1.73 เรื่องซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และจำนวนค่าที่เปิดเผยโดยเฉลี่ย 643.89 ค่ารวมทั้งผลการศึกษาพบว่า อัตราผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ แต่การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในช่วงที่ศึกษา กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

คำสำคัญ : เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ รายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
เอ็ม. เอ. ไอ

Abstract

This research aims to examine the level of key audit matters (KAM) in the audit reports of companies listed in MAI during 2016-2018 and factors influencing key audit matters disclosure. The population and sample size of this study is 114 companies. Descriptive statistics, infer statistics and multiple regression have been analysed. The results show that there is an increasing trend of KAM disclosures, the average of KAM topic disclosure is 1.73 topics, and the average of KAM words disclosure is 643.89 words. Furthermore, researcher found there is a significant negative relationship between return on Asset and the KAM disclosures, whereas changing auditor during the study period, resource industry sector, and technology industry sector factors has a significant positive relationship with the KAM disclosures.

Keywords : Key audit matters, Audit reports, Market Alternative for Investment (MAI)

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2559 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับที่ 701 เรื่องการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยกำหนดให้มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ Key Audit Matters (KAM) โดยให้ถือปฏิบัติกับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดสิ้นสุดในหรือภายหลังจากวันที่ 31 ธันวาคม 2559 (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559b) โดยมาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีในการสื่อสาร และให้ความสำคัญกับดุลยพินิจในเรื่องที่จะสื่อสาร รวมถึงรูปแบบและเนื้อหาในการสื่อสาร เรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจเรื่องที่มีนัยสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งกำหนดกับการตรวจสอบงบการเงินของกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และผู้สอบบัญชีพิจารณาแล้วว่าจะสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หมายถึง “เรื่องต่างๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบัน เรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นเรื่องที่เลือกมาจากเรื่อง que สือสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล” โดยผู้สอบบัญชีจะพิจารณาเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องการความใส่ใจในการปฏิบัติงานตรวจสอบเป็นพิเศษ เช่น เรื่องที่ผู้สอบบัญชีประเมินไว้ว่ามีความเสี่ยงสูง ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ รวมถึงเรื่องที่ต้องใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้สอบบัญชีต่อเรื่องที่ผู้บริหารประมาณการและใช้ดุลยพินิจ ซึ่งมีความไม่แน่นอนอย่างมาก เป็นต้น (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559b)

ผู้สอบบัญชี มีหน้าที่ตรวจสอบและแสดงความเชื่อมั่นต่องบการเงินของบริษัทที่ทำการตรวจสอบ และเปิดเผยข้อมูลในรายงานผู้สอบเพื่อให้ข้อมูลต่อผู้ใช้งบการเงิน โดยผู้สอบบัญชีจะปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี เพื่อให้ได้มาซึ่งความเชื่อมั่นว่า งบการเงินของกิจการขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน

หรือไม่ ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบ โดยมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559a) เรื่องการแสดงความเห็นและการรายงานต่องบการเงิน ได้กล่าวถึงรูปแบบแสดงความเห็นและการรายงานของผู้สอบบัญชี โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือรายงานในแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลงไป และรายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรายงานในแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลงไป คือ รายงานที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต แสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบว่า งบการเงินแสดงข้อมูลถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ โดยแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่วนรายงานในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปคือรายงานที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต แสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบว่า 1. แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข 2. แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง และ 3. ไม่แสดงความเห็นต่องบการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558) อย่างไรก็ตามผู้สอบบัญชีสามารถที่จะเปิดเผยข้อมูล เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ KAM เพื่อแจ้งเรื่องสำคัญดังกล่าวให้ผู้รายงานทราบ ยกเว้นในรายงานในแบบที่ไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชี(สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559b)ซึ่งเรื่องที่เปิดเผยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการรับรู้รายได้ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ และการด้อยค่าของสินทรัพย์ (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2560; ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2560)

ผู้สอบบัญชีปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์มาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนด เพื่อแสดงความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยทำการเปิดเผยข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่ามีความสำคัญต่อผู้ใช้ข้อมูล รวมถึงผู้สอบบัญชีต้องทำการประเมินระดับความเสี่ยงในการตรวจสอบซึ่งความเสี่ยงดังกล่าวอาจสะท้อนออกมาในรูปแบบของค่าสอบบัญชีที่เพิ่มสูงขึ้นได้ (Hogan and Wilkins, 2008)และผู้สอบบัญชีอาจมีวิธีการจัดการความเสี่ยงโดยการการเปิดเผยความเสี่ยงเหล่านั้นให้ผู้รายงานและงบการเงินรับทราบอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสภาวิชาชีพบัญชีฯ จะประกาศและบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูล KAM มาระยะเวลาหนึ่ง แต่ยังคงมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง KAM ในประเทศไทยค่อนข้างจำกัด (BoonyanetandPromsen, 2018)

งานวิจัยนี้ให้ความสนใจศึกษาข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment หรือ ตลาดหลักทรัพย์ใหม่) ซึ่งรองรับหลักทรัพย์จดทะเบียนที่มีคุณสมบัติเฉพาะเป็นธุรกิจขนาดกลางหรือขนาดเล็ก แต่มีศักยภาพในการเจริญเติบโตสูง (อัญญา ชันธวิทย์ และ สุตลักษณ์ ภัทรธรรมมาศ, 2549) ซึ่งธุรกิจขนาดกลางหรือขนาดเล็กกำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่านโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของทางภาครัฐ สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและย่อม อีกทั้งงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง KAM ก็เน้นไปศึกษาบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET(BoonyanetandPromsen, 2018; ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2560; ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2560)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาสถานการณ์การเปิดเผย รวมถึงลักษณะและปริมาณการเปิดเผยจนถึงระยะเวลาที่มีข้อมูลล่าสุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึง พ.ศ. 2561 ว่าการเปิดเผยข้อมูล KAM เป็นอย่างไร อีกทั้งถึงแม้จะมีการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าว แต่ผู้สอบบัญชีสามารถพิจารณาโดยใช้วิจารณญาณ

เยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ ที่จะเลือกเปิดเผยข้อมูล มากน้อยเพียงใดก็ได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว โดยใช้มุมมองของทฤษฎีความชอบธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาขอบเขต ปริมาณ และลักษณะการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI
2. เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำหรับผู้สอบบัญชีเพื่อใช้ในการเทียบเคียงการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทที่ตนเองตรวจสอบกับกิจการอื่นว่าอยู่ในระดับใด รวมถึงทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการเปิดเผยอาจส่งผลต่อการประเมินความเสี่ยงและวิธีการตรวจสอบ
2. สำหรับผู้กำหนดมาตรฐานการสอบบัญชี เพื่อจะได้ทราบถึงแนวโน้มและสภาวะปัจจุบันของการเปิดเผยข้อมูล KAM หลังจากมีการบังคับใช้มาเป็นเวลา 3 ปี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีการเปิดเผยมากขึ้น
3. สำหรับผู้ใช้งบการเงินจะได้ทราบถึงความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM

ทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ KAM เป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่มากนัก จึงทำให้มีงานวิจัยจำนวนจำกัด สำหรับในประเทศไทย (BoonyanetandPromsen, 2018; Velte, 2018; ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2558, 2560; ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2560) ตัวอย่างเช่นชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) รวบรวมประเด็นสำคัญและนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาที่เกิดขึ้นในอดีตในต่างประเทศเพื่อนำเสนอข้อพิจารณาต่างๆ รวมถึงแสดงตัวอย่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เช่น การพิจารณาว่าเรื่องใดเป็น KAM ผลกระทบของเหตุการณ์หรือรายการที่มีผลต่อบการเงิน จำนวนการเปิดเผย KAM ซึ่งมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ไม่ได้มีการกำหนดขั้นต่ำหรือจำกัดจำนวนเรื่องของการเปิดเผย โดยปัจจัยขนาดและความซับซ้อนของกิจการอาจมีผลต่อการเปิดเผย KAM ที่มากขึ้น รวมถึงลักษณะธุรกิจและสภาพแวดล้อมของกิจการ และข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการตรวจสอบ เป็นต้น

ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560) ศึกษารายงานของผู้สอบบัญชี ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีงวดบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ซึ่งเป็นปีแรกที่ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี เรื่องการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งไม่รวมบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด เอ็ม.

เอ. โอ. โดยศึกษารายงานผู้สอบบัญชีจำนวน 515 รายงาน พบว่ามีการเปิดเผยเฉลี่ย 2.06 เรื่อง ซึ่งบริษัทที่อยู่ในกลุ่ม SET50 และ SET100 มีการเปิดเผยจำนวนเรื่อง KAM มากกว่าค่าเฉลี่ย โดยเปิดเผยเฉลี่ย 2.54 และ 2.33 เรื่องตามลำดับ หากพิจารณาแยกเป็นรายอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มเทคโนโลยีมีการเปิดเผยเรื่อง KAM มากที่สุด 2.38 เรื่อง ส่วนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยน้อยที่สุด 1.84 เรื่อง รวมถึงปัจจัยผู้สอบบัญชีที่อยู่ในกลุ่ม Big4 (ซึ่งประกอบด้วย บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด บริษัท ดีลอยท์ทู่ซ โธมัส ไซยัค สอบบัญชี จำกัด บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอเปเอส จำกัด และบริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด) มีการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าผู้สอบบัญชีที่อยู่นอกกลุ่ม โดยเรื่องสำคัญที่เปิดเผยมากที่สุด คือ การรับรู้รายได้ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ของบริษัทรวมหรือย่อย การวัดมูลค่าที่ดินอาคารและอุปกรณ์ และการด้อยค่าสินทรัพย์ เช่น ค่าความนิยม และที่ดินอาคารและอุปกรณ์

ศิลปพร ศรีจันทเพชร (2560) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับการตอบสนองของนักลงทุน โดยศึกษาขงการเงินประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 334 บริษัท ในระหว่างปี พ.ศ.2558 ถึง 2559 โดยยกเว้นกลุ่มธุรกิจธนาคาร เงินทุนหลักทรัพย์ ประกันภัย กลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ และกลุ่มฟื้นฟูกิจการ งานวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 1.89 เรื่อง โดยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีการเปิดเผยมากที่สุด 2.4 เรื่อง ส่วนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยน้อยที่สุด 1.7 เรื่อง โดยเรื่องที่มีการเปิดเผยมากที่สุด คือเรื่องการรับรู้รายได้ ตามมาด้วยเรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ และการวัดมูลค่าสินทรัพย์คงเหลือตามลำดับ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดเนื่องจากศึกษาปี 2559 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีกำหนดให้ผู้สอบถือปฏิบัติ

Boonyanet and Promsen (2018) ศึกษาการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและคุณค่าของการเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้นผ่านราคาหุ้น โดยศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET100 ในปี พ.ศ. 2559 ผลการศึกษาพบว่าอัตราส่วนทางการเงินสำคัญต่างๆ เช่น อัตรากำไรต่อหุ้น มีผลกระทบต่อราคาหุ้น แต่การเปิดเผย KAM มีผลกระทบต่อราคาหุ้นน้อย

Velte (2018) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นผู้หญิงของบริษัทในประเทศอังกฤษ กับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2558 ผลการศึกษาพบว่าบริษัทที่มีสัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นผู้หญิงสูง จะมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากความเข้มงวดในกิจกรรมการตรวจสอบและการป้องกันความเสี่ยงของคณะกรรมการตรวจสอบ รวมถึงยังพบปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการเปิดเผยอย่างมีสาระสำคัญ เช่น ขนาดของกิจการ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม การตรวจสอบโดยบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี และการเปิดเผยข้อมูลเรื่องการทำงานต่อเนื่อง เป็นต้น

เนื่องด้วยการเปิดเผยข้อมูล KAM เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับทราบเรื่องที่สำคัญของผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญ เช่น เรื่องความเสี่ยงของกิจการ การดำเนินงานต่อเนื่อง งานวิจัยนี้จึงศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับการรายงานของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ความเสี่ยงในการตรวจสอบในรูปแบบของค่าสอบบัญชีที่สูงขึ้น รวมถึงคุณภาพงานสอบบัญชี ซึ่งการเปิดเผยเรื่อง KAM ดังกล่าวอาจช่วยลดภาวะผูกพัน

ของผู้สอบบัญชี ในเรื่องการตรวจที่ไม่พบความผิดปกติ(Brasel, Doxey, Grenier, andReffett, 2016) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยมีงานวิจัยหลายงานที่ใช้ค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีเป็นตัวแทนของความเสี่ยงในการตรวจสอบ(Ball, Jayaraman, and Shivakumar, 2012; Demartiniand Trucco, 2016) ค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีได้พิจารณาถึงการประเมินความพยายาม ความยากง่ายในการตรวจสอบ (จิตติมา วิเชียรรัชช และคณะ, 2561) นอกจากนี้ Hogan and Wilkins (2008) พบว่าบริษัทที่มีปัญหาในการควบคุมภายใน ค่าสอบบัญชีจะเพิ่มสูงขึ้นIshak andAbidin (2018)ซึ่งศึกษาผลกระทบของปัจจัยที่มีผลต่อค่าสอบบัญชีในประเทศมาเลเซีย พบว่าขนาดของกิจการที่ตรวจสอบ การมีผลการดำเนินงานที่แย่ และภาวะที่ต้องชำระหนี้สินระยะสั้น มีสาระสำคัญต่อค่าสอบบัญชี แต่ไม่พบว่า ROA มีสาระสำคัญต่อค่าสอบบัญชี

นอกจากนี้ มีลีทธี แมติ (2549)ศึกษาความสัมพันธ์ของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี กับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2544-2548 พบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ส่วน ธิดา อุทร์พัยเจริญชัย (2548) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2545-2547 พบว่า กิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดี และมีสภาพคล่องสูง ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างต่ำ

นักวิจัยบางท่านกล่าวว่า การปฏิบัติงานตรวจสอบเพียงเพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกฎหมาย (Ishak and Abidin, 2018) โดยสามารถมองในมุมมองของทฤษฎีความชอบธรรม ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อแสดงความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีความชอบธรรม (Legitimacy theory)อธิบายว่ากิจการได้รับสิทธิและอำนาจจากสังคมในการใช้ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อดำเนินงานทางธุรกิจ ให้ตรงตามความคาดหวังของสังคม(Suchman, 1995) การดำเนินงานของกิจการ หากไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังดังกล่าว กิจการจะถูกปฏิเสธจากสังคม จนไม่สามารถดำเนินงานอยู่ได้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเปรียบเสมือนข้อตกลงที่กิจการและสังคมทำร่วมกัน กิจการจะต้องตรวจสอบว่าการดำเนินการยังคงไปด้วยกันกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ เพื่อความยั่งยืนของกิจการ(ธกานต์ ชาติวงศ์, 2560) โดยทฤษฎีความชอบธรรมนี้งานวิจัยในอดีตได้มีการนำมาใช้เป็นมุมมองในการศึกษาเกี่ยวกับการรายงานข้อมูลของผู้สอบบัญชี และงานเกี่ยวกับการรายงานข้อมูลของบริษัท (Marounand Solomon, 2014; O'Dwyer, 2001)

ในงานวิจัยนี้ได้ใช้มุมมองทฤษฎีความชอบธรรม ในการมองการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีตามความคาดหวังของสังคมต่อการตรวจสอบงบการเงินและแสดงความเห็นต่องบการเงินของกิจการว่า งบการเงินถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญหรือไม่ ซึ่งผู้สอบบัญชีมีหน้าที่รายงานในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งได้รวมองค์ประกอบของการรายงานเรื่องการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ KAM ไว้ด้วย และผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อแสดงความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยทำการ

เปิดเผยข้อมูลของผู้สอบบัญชี เห็นว่ามีความสำคัญต่อผู้ใช้ข้อมูลในการศึกษานี้ ทฤษฎีความชอบธรรมถูกใช้เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM เนื่องจากความแตกต่างกันด้านลักษณะกิจการมีผลทำให้ความคาดหวังของสังคมต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM มีการเปลี่ยนแปลงทำให้หัวข้อและระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ที่จะตอบสนองความคาดหวังของสังคมขึ้นอยู่กับปัจจัยของลักษณะกิจการด้วย

พัฒนาสมมติฐาน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM หรือการเปิดเผยข้อมูลในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีหลายปัจจัย เช่นสัดส่วนกรรมการตรวจสอบที่เป็นผู้หญิง ขนาดของกิจการ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม การตรวจสอบโดยบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ ลักษณะของผู้สอบบัญชี การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี และการเปิดเผยข้อมูลเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่อง เป็นต้น (Velte, 2018; ธิดา อุทัยเจริญชัย, 2548; มีสิทธิ์ แม่ดี, 2549) อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้เลือกที่จะศึกษาปัจจัยจากลักษณะกิจการ โดยพิจารณาผ่านมุมมองทฤษฎีความชอบธรรม จึงเลือกศึกษาปัจจัยดังนี้ ขนาดของกิจการ ปัจจัยผลการดำเนินงาน ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี และปัจจัยกลุ่มอุตสาหกรรมของกิจการ

ปัจจัยขนาดของกิจการจากมุมมองของทฤษฎีความชอบธรรม กิจการที่มีขนาดใหญ่ย่อมเป็นที่สนใจของคนในสังคม (Taylor and Liu, 2008) และงานวิจัยในอดีตซึ่งศึกษาการเปิดเผยข้อมูล KAM ในประเทศอังกฤษ พบความสัมพันธ์ด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญของขนาดกิจการต่อการเปิดเผย KAM (Velte, 2018) โดยใช้วัดค่าขนาดของกิจการจาก Natural logarithm ของมูลค่าสินทรัพย์รวม ส่วนในประเทศไทย ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2558) เสนอข้อมูลว่าขนาดและความซับซ้อนของกิจการอาจมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Christofferson and Grönberg (2018) ซึ่งศึกษาการเปิดเผยข้อมูล KAM ในประเทศสวีเดน ในปี พ.ศ. 2560 พบว่าขนาดของกิจการที่ตรวจสอบของผู้สอบบัญชี ไม่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหารรวมถึงการประมาณการทางบัญชีที่ถูกระบุว่ามีความไม่แน่นอนในการประมาณ เนื่องจากผลของปัจจัยขนาดกิจการยังไม่เป็นที่สรุปได้ว่ามีผลต่อการเปิดเผย KAM งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาโดยตั้งสมมติฐานดังนี้

H1: ขนาดของกิจการที่ตรวจสอบ (Size) มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ปัจจัยผลการดำเนินงานของกิจการซึ่งงานวิจัยในอดีตหลายงาน ใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เป็นตัวแทนของผลการดำเนินงาน (Ishak & Abidin, 2018; Velte, 2018) โดยงานวิจัยของ Velte (2018) พบว่าผลการดำเนินงานของกิจการหรือ ROA มีความสัมพันธ์ด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ในทางตรงกันข้ามมีงานวิจัยที่พบว่ากิจการที่มีผลประกอบการต่ำหรือขาดทุน ส่งผลต่อความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของกิจการ และรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี โดย งานวิจัยของ ธิดา อุทัยเจริญชัย (2548) พบว่า กิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ดี และมีสภาพคล่องสูง ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างต่ำ หรืออีกนัยหนึ่งคือ หากกิจการมีผลการดำเนินงานที่ไม่ดี อาจส่งผลต่อ

โอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเสี่ยงในการตรวจสอบและภาวะผูกพันในการแสดงความเห็นที่อาจเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้สอบบัญชีจะต้องเพิ่มการอธิบายเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ รวมถึงวิธีการตรวจสอบ เพื่อแจ้งให้ผู้ใช้รายงานทราบถึงความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น (Gimbar, Hansen, and Ozlanski, 2016) อย่างไรก็ตาม Ishak and Abidin (2018) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าสอบบัญชีในประเทศมาเลเซีย ซึ่งไม่พบว่า ROA มีสาระสำคัญต่อค่าสอบบัญชี โดยเกี่ยวข้องไปถึงความเสี่ยงในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามเนื่องจากผลของปัจจัยผลการดำเนินงานยังไม่เป็นที่สรุปได้ว่ามีผลต่อการเปิดเผย KAM งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาโดยตั้งสมมติฐานดังนี้

H2: ผลการดำเนินงาน (ROA) ของกิจการที่ตรวจสอบมีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในระหว่างช่วงเวลาการศึกษาเนื่องจากบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์มีเงื่อนไขที่จะต้องเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในรอบระยะเวลา 5 ปี ตามกฎเกณฑ์ของทางตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548) เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีและสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ลงทุนในการใช้รายงานทางการเงิน โดยผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงนำมาซึ่งการศึกษาตัวแปรการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี โดยงานวิจัยในอดีต พบว่าการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี ส่งผลกระทบอย่างมีสาระสำคัญด้านลบต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้และรับรู้ของผู้สอบบัญชีที่ตรวจสอบบริษัทใดบริษัทหนึ่งเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อใจในตัวกิจการที่ตรวจสอบ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM น้อยลง (Velte, 2018) อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ มิสทรี แมตตี (2549) ไม่พบความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการที่ตรวจสอบ เนื่องจากผลของปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี ยังไม่เป็นที่สรุปได้ว่ามีผลต่อการเปิดเผย KAM งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาโดยตั้งสมมติฐานดังนี้

H3: การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในระหว่างช่วงเวลาการศึกษา ของกิจการที่ตรวจสอบมีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ปัจจัยกลุ่มอุตสาหกรรมของกิจการโดยการศึกษาของ ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูล KAM พบว่าผู้สอบบัญชีจะพิจารณาเปิดเผยข้อมูล KAM โดยคำนึงถึงปัจจัยลักษณะธุรกิจและสภาพแวดล้อมของกิจการด้วยกัน และ ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560) และ ศิลปพร ศรีจันเพชร (2560) พบว่ากลุ่มเทคโนโลยีมีการเปิดเผยเรื่อง KAM มากที่สุด ส่วนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยน้อยที่สุด อีกทั้งงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลของกิจการ ตัวอย่างเช่น การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมของกิจการ พบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมของกิจการ มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะบริษัทที่อยู่ในกลุ่มพลังงาน ซึ่งจัดอยู่ในกิจการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูง จะเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมมากกว่ากิจการอื่น (Wichianrak, 2018) อย่างไรก็ตามในการศึกษาการเปิดเผยข้อมูล KAM ของ ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560)

และศิลปินพร ศรีจันทเพชร (2560)ไม่ได้ทดสอบความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของกลุ่มอุตสาหกรรมต่อการเปิดเผย KAM แต่การศึกษาของทั้งสองท่าน พบความแตกต่างในระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ในแต่ละอุตสาหกรรม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H4.1: กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.2: กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.3: กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.4: กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

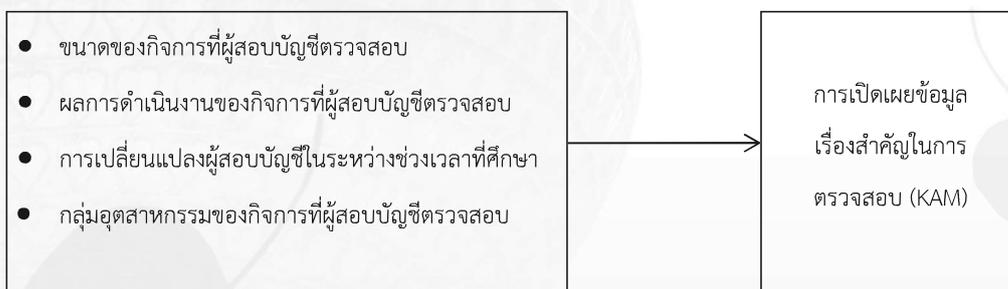
H4.5: กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.6: กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.7: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

H4.8: กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI ทำการสำมะโน (Census) โดยเก็บข้อมูลทุกหน่วยของประชากรซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ ในปฏิทินบัญชีระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ.2561 เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้มีการกำหนดมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่องการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการปฏิบัติงานตรวจสอบ เพื่อเป็นการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจกิจการมากยิ่งขึ้น โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างต้อง 1) ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาการฟื้นฟูกิจการ 2) มีวันสิ้นสุดบัญชีตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม 3) จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) ในตลาด MAI ก่อนปี พ.ศ. 2559 4) มีการดำเนินงานต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 และ 5) มีรายงานประจำปีครบถ้วน ดังนั้น จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เท่ากับ 114 บริษัท จาก 8 อุตสาหกรรม (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562) ได้แก่ เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (Agr) จำนวน 7 บริษัท (ร้อยละ 6.14) สินค้าอุปโภคบริโภค (Con) จำนวน 9 บริษัท (ร้อยละ 7.89) ธุรกิจการเงิน (Fin) จำนวน 8 บริษัท (ร้อยละ 7.02) สินค้าอุตสาหกรรม (Ind) จำนวน 31 บริษัท (ร้อยละ 27.19) อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (Pro) จำนวน 14 บริษัท (ร้อยละ 12.28) ทรัพยากร (Res) จำนวน 11 บริษัท (ร้อยละ 9.65) บริการ (Ser) จำนวน 25 บริษัท (ร้อยละ 21.93) เทคโนโลยี (Tec) จำนวน 9 บริษัท (ร้อยละ 7.89) การศึกษาเลือกศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI เนื่องจากการศึกษาการเปิดเผยข้อมูล KAM ส่วนใหญ่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ชาญชัย ตั้งเรณรัตน์, 2560; ศิลพร ศรีจันเพชร, 2560) แต่ยังไม่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI อีกทั้งการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางขนาดเล็ก เป็นนโยบายสำคัญที่ภาครัฐ และผู้ลงทุนให้ความสนใจ

การเก็บข้อมูลและการวัดค่าตัวแปร การวิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยการนับคำ ถูกใช้ในการสืบสวนระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI โดยการเก็บข้อมูลการรายงาน KAM จะถูกเก็บมาจากรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในรายงานประจำปี แบบ (56-2) ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 นอกจากนี้การศึกษาเลือกใช้ลักษณะกิจการมาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM จำนวน 4 ปัจจัย คือ ขนาดของกิจการ ผลการดำเนินงาน(ความสามารถในการทำกำไร) การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีระหว่างช่วงเวลาที่ศึกษา และลักษณะอุตสาหกรรมของกิจการ ทั้งนี้ใช้แบบเก็บข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการวัดค่าในอดีตที่เกี่ยวข้อง โดย KAM_words คือ จำนวนคำที่เปิดเผย ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ KAM, Size คือ natural logarithm ของขนาดสินทรัพย์รวม, ROA คือ ข้อมูลผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม, ChangeAudit คือ ตัวแปรหุ่น หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในรอบระยะเวลาที่ศึกษา มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีค่าเป็น 0, Agr คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Con คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มอุปโภคบริโภค มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Fin

คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มการเงิน มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Ind คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Pro คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้าง มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Res คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มทรัพยากร มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, Ser คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มบริการ มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0, และ Tec คือ ตัวแปรหุ่น หากอยู่ในกลุ่มเทคโนโลยี มีค่าเป็น 1 แต่หากไม่ใช่ มีค่าเป็น 0

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย เพื่อแจกแจงระดับการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ รวมถึงแจกแจงข้อมูลตัวแปรอิสระต่างๆ นอกจากนี้งานวิจัยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สหพันธ์ (Correlation) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression) ซึ่งใช้เพื่อค้นหาปัจจัยที่ดีที่สุดที่มีผลกระทบต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยมีสมการดังต่อไปนี้

$$\text{KAM_words} = a + b_1\text{Size} + b_2\text{ROA} + b_3\text{ChangeAudit} + b_4\text{Agr} + b_5\text{Con} + b_6\text{Fin} + b_7\text{Ind} + b_8\text{Pro} + b_9\text{Res} + b_{10}\text{Ser} + b_{11}\text{Tec} + \text{error}$$

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในการศึกษาปริมาณของการเปิดเผยข้อมูลและศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงนำมาซึ่งผลการศึกษาลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา พบว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนเรื่องที่เปิดเผยมีจำนวน 1.73 เรื่อง และค่าเฉลี่ยของจำนวนคำที่เปิดเผยคือ 643.89 คำ หากพิจารณาเป็นรายปีพบว่าในปี พ.ศ. 2559, 2560, 2561 มีการเปิดเผยจำนวนเรื่อง 1.67, 1.76, 1.78 เรื่องตามลำดับ ส่วนการเปิดเผยจำนวนคำเฉลี่ย 655.14, 664.80, 611.73 คำตามลำดับ โดยภาพรวมแล้วจำนวนเรื่อง KAM มีการเปิดเผยเพิ่มขึ้น ในขณะที่ระดับการเปิดเผย KAM ตามจำนวนคำ มีการเปิดเผยลดลงในปี 2561 อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ศึกษาในเชิงปริมาณของการเปิดเผยข้อมูล KAM มิได้ศึกษาเนื้อหาในการเปิดเผยซึ่งจะทำการวิจัยในอนาคตต่อไป

ส่วนตัวแปรอิสระ สินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1,489.14 ล้านบาท โดยขนาดของสินทรัพย์น้อยที่สุดที่ 231.55 ล้านบาท และมากที่สุดที่ 13,000.48 ล้านบาท ส่วนตัวแปรผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 เท่า โดยมีขนาดน้อยที่สุดที่ -22.20 และมากที่สุดที่ 27.08 เท่า รวมถึงตัวแปรการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในรอบระยะเวลา 3 ปีที่ศึกษา มีกิจการที่เปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีจำนวน 62 บริษัทจากทั้งหมด 114 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 54.40

ตารางที่ 1 ระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำแนกตามประเภทธุรกิจ

กลุ่มอุตสาหกรรม	ปริมาณการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ							
	จำนวนเรื่อง				จำนวนคำ			
	พ.ศ. 2559		พ.ศ. 2560		พ.ศ. 2561		พ.ศ. 2561	
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	1.57	1.71	1.43	1.57	525.14	566.43	485.14	525.57
สินค้าอุปโภคบริโภค	1.33	1.33	1.44	1.37	528.56	512.22	556.33	532.37
ธุรกิจการเงิน	1.63	1.75	1.38	1.58	774.13	725.00	501.75	666.96
สินค้าอุตสาหกรรม	1.61	1.65	1.65	1.63	520.84	578.55	567.16	555.52
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	1.86	1.79	2.00	1.88	685.71	659.86	576.14	640.57
ทรัพยากร	1.64	2.27	2.45	2.12	769.36	945.36	848.09	854.27
บริการ	1.60	1.56	1.76	1.64	547.08	532.44	591.32	556.95
เทคโนโลยี	2.11	2.00	2.11	2.07	890.33	798.56	767.89	818.93
รวม	1.67	1.76	1.78	1.73	655.14	664.80	611.73	643.89

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ โดยได้มีการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล มีลักษณะใกล้เคียงโค้งปกติ แล้วจึงทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทดสอบโดย Pearson Correlation ไม่พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน รวมถึงมีค่า VIF สูงสุดที่ 1.458 จากกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งไม่เกิน 10 (García, García, Martín, and Salmerón, 2015) ดังนั้นจึงสามารถใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้

ตารางที่ 2 การทดสอบสหสัมพันธ์ Pearson Correlation Matrix

Pearson Correlation(Si g. 2-tailed)	KAM_Word	Size	ROA	ChangeA udit	AGR	CON	FIN	IND	PRO	RES	SER	TEC
KAM_Word	1											
Size	0.152(0.108)	1										
ROA	-0.223 (0.017)*	0.107	1									
ChangeAudit	0.259 (0.005)**	0.141	0.141	1								
AGR	-0.095 (0.315)	-0.040	0.037	-0.059	1							
CON	-0.101 (0.286)	-0.150	0.057	-0.254	-0.075	1						
FIN	0.051 (0.593)	-0.520	0.029	0.114	-0.070	-0.080	1					
IND	-0.155 (0.100)	0.104	0.036	0.045	-0.156	-0.179	-0.168	1				
PRO	0.030 (0.750)	0.092	-0.056	-0.194	-0.096	-0.110	-0.103	-0.229	1			
RES	0.300 (0.001)**	0.174	-0.124	0.061	-0.084	-0.096	-0.090	-0.200	-0.122	1		
SER	-0.131 (0.164)	-0.170	0.030	0.060	-0.136	-0.155	-0.146	-0.324	-0.198	0.173	1	
TEC	0.229 (0.014)*	0.022	-0.018	0.203	-0.075	-0.086	-0.080	-0.179	-0.110	-0.096	0.155	1

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากการทดสอบสหสัมพันธ์ Pearson Correlation ที่แสดงในตารางที่ 2 พบว่าสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคำของการเปิดเผยข้อมูล KAM กับปัจจัยผลการดำเนินงานของกิจการ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในระหว่างช่วงเวลาการศึกษา ปัจจัยกลุ่มอุตสาหกรรมของกิจการ ซึ่งได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ในระดับนัยสำคัญที่ 0.05 อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ จะให้ผลของปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจนกว่า เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้งหมดร่วมกัน

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ของสมการทำนายที่เป็นไปได้ทั้งหมด

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.300	0.090	0.082	245.12795
2	0.396	0.157	0.142	237.01408
3	0.440	0.194	0.172	232.88647
4	0.489	0.239	0.211	227.29949

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Stepwise Multiple Regression พบว่าการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่ศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.239 ซึ่งมีตัวแปรอิสระ กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวดังกล่าวรวมกันพยากรณ์ระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ได้ร้อยละ 23.9 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ 227.29949 สมการมีความน่าเชื่อถือและสามารถพยากรณ์ได้ จากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted Rsquare) ที่ 0.21 หรือ ร้อยละ 21.10 อย่างไรก็ตามค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจค่อนข้างต่ำ จึงมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์สมการดังกล่าว

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของสมการทำนายที่ดีที่สุด

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
4Constant	546.092	33.278		16.410	0.000
ทรัพยากร	240.791	73.406	0.279	3.280	0.001
เทคโนโลยี	193.118	81.287	0.204	2.376	0.019
การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี	118.080	44.368	0.231	2.661	0.009
ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม	-6.288	2.471	-0.217	-2.544	0.012

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์นัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของสมการพบว่า มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 สามารถสร้างเป็นสมการทำนายปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM จากสมการทำนายที่

ได้ ปัจจัยผลการดำเนินงาน (ROA) ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในระหว่างช่วงเวลาที่ศึกษาของกิจการที่ตรวจสอบ มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM นอกจากนี้ปัจจัยประเภทของอุตสาหกรรม มีเพียงกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM แต่กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค ธุรกิจการเงิน สินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง บริการ รวมทั้งปัจจัยขนาดของกิจการที่ตรวจสอบไม่ถูกนำเข้ามาร่วมในสมการทำนายปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ส่วนความน่าเชื่อถือของสมการมีค่า F value อยู่ที่ 8.547 (Sig 0.000) ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยอมรับสมมติฐานข้อ H2 และ H3 แต่ปฏิเสธสมมติฐาน H1 และ H4 ดังนั้นสมการทำนายจะเป็นดังนี้

$$KAM_words = 546.09 - 6.29ROA + 118.08ChangeAudit + 240.79Res + 193.12Tec + error$$

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายการเปิดเผย แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ซึ่งพบว่า ปัจจัยผลการดำเนินงาน (ROA) มีความสัมพันธ์ด้านลบอย่างมีสาระสำคัญ ต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในระหว่างช่วงเวลาที่ศึกษาของกิจการที่ตรวจสอบ (ChangeAudit) อุตสาหกรรมทรัพยากร (Res) และอุตสาหกรรมเทคโนโลยี (Tec) มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ ขอบเขต และปริมาณ การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI และเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI พบว่า ลักษณะการเปิดเผยข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ KAM ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นปีที่มีการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่องการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นปีแรก จนถึงปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่สามารถจัดหาข้อมูลได้ พบว่าค่าเฉลี่ยจำนวนคำที่เปิดเผยมีจำนวน 643.89 คำ ส่วนค่าเฉลี่ยของจำนวนเรื่องที่เปิดเผยมีจำนวน 1.73 เรื่อง สอดคล้องกับการเปิดเผยข้อมูล KAM ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้ง SET และ MAI ที่ทำการศึกษาในปี พ.ศ. 2559 พบว่า 93% ของบริษัทเปิดเผยข้อมูล 1-2 เรื่อง (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2560) อย่างไรก็ตามผลของงานวิจัยนี้พบจำนวนหัวข้อที่เปิดเผย KAM ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI น้อยกว่าการเปิดเผยของบริษัทใน SET และ SET 100 ในปี พ.ศ. 2559 มีการเปิดเผยเฉลี่ย 1.89 เรื่อง (ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2560) และ 2.06 เรื่อง (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2560) ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI มีความซับซ้อนของกิจการน้อยกว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงในการตรวจสอบบัญชีที่น้อยกว่าจากความซับซ้อนที่น้อยลงด้วย ซึ่งเมื่อความเสี่ยงน้อยลงผู้สอบบัญชีอาจเปิดเผยข้อมูล KAM น้อยลง รวมถึงสอดคล้องกับข้อสังเกตของ ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2558) ที่ว่าความซับซ้อนของ

กิจการที่มากขึ้นอาจมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM ที่มากขึ้นด้วย งานวิจัยนี้ได้ขยายฐานความรู้เรื่องปริมาณการเปิดเผยข้อมูลจากงานวิจัยในอดีต อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในส่วนของเนื้อหาเชิงคุณภาพ ของการเปิดเผยข้อมูล KAM เช่น บริษัทมีการเปิดเผยในเรื่องใด เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในข้อจำกัดในการศึกษา

งานวิจัยนี้พบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกิจการ ซึ่งประกอบด้วยผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีกับการเปิดเผยข้อมูล KAM ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI ซึ่งผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีความสัมพันธ์ด้านลบอย่างมีนัยสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล KAM สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gimbar et al.,(2016) และ ธิดา อุทัยเจริญชัย (2548)เนื่องจากความเสี่ยงของกิจการที่อาจเพิ่มขึ้น จะกระทบต่อความเสี่ยงในการตรวจสอบและการทำหน้าที่รายงานต่อผู้ใช้ข้อมูล รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีความชอบธรรม โดยผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างชอบธรรม ในการรายงานเรื่องที่มีสาระสำคัญต่อผู้ใช้งบการเงินเพิ่มขึ้น เมื่อกิจการที่ถูกตรวจสอบมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลการดำเนินงานที่แย่งลงนอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์ด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล KAM อีกนัยหนึ่งคือเมื่อกิจการมีการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีจะเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูล KAM มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้และรับรู้ของผู้สอบบัญชีที่ตรวจสอบบริษัทนั้นๆ เป็นระยะเวลานาน อาจเกิดความไว้วางใจและเปิดเผยข้อมูลน้อยลง (Velte, 2018)

งานวิจัยนี้ยังพบว่าปัจจัยกลุ่มอุตสาหกรรม คือกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์ด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญ ผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, (2560), ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ (2560) และศิลปพร ศรีจันเพชร (2560)พบว่ากลุ่มเทคโนโลยีมีการเปิดเผยข้อมูล KAM มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีแนวโน้มการเติบโตสูง และมูลค่ากิจการขยายตัวอย่างรวดเร็ว (ดารานาถ พรหมอินทร์ & กุสุมา ดำพิทักษ์, 2018) อีกทั้งมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลต่อความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนกลุ่มทรัพยากรมีการเปิดเผยข้อมูล KAM อย่างมีสาระสำคัญ เนื่องจากกิจการในกลุ่มนี้ มีความเสี่ยงสูงที่การดำเนินกิจการจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน (Wichianrak, 2018) ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีของทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม มีความจำเป็นต้องรายงานเรื่อง KAM มากขึ้นด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

งานวิจัยนี้ขยายองค์ความรู้ของการเปิดเผยข้อมูล KAM ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ MAI รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ซึ่งผู้สอบบัญชีสามารถที่จะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเปรียบเทียบกับกิจการที่ตนเองตรวจสอบว่ามีการเปิดเผยข้อมูล KAM มากน้อยเพียงใด รวมถึงอิทธิพลของปัจจัยสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มธุรกิจ และอาจส่งผลต่อการประเมินความเสี่ยงและวิธีการในการตรวจสอบ ในส่วนของผู้กำหนดนโยบายและมาตรฐานการตรวจสอบ ได้ทราบถึงระดับการเปิดเผยข้อมูล KAM ถึงแม้ว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี แต่ปริมาณการเปิดเผยก็ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี และกลุ่มอุตสาหกรรมของกิจการ เป็น

ต้น ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาเป็นช่วงเริ่มต้นพบว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI มีการเปิดเผยข้อมูล KAM น้อยกว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นหน่วยงานผู้กำหนดนโยบาย ควรมีการส่งเสริม ให้ความรู้ ให้มีการเปิดเผยเพิ่มขึ้น รวมทั้งในส่วนของผู้ใช้ข้อมูล เสนอแนะให้นักลงทุนใช้ข้อมูลในส่วน KAM เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจลงทุน ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม และทราบถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเปิดเผย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็พื้นฐานข้อมูลในการตัดสินใจลงทุนกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ MAI

ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้ คือ ระยะเวลาในการศึกษาเพียง 3 ปี เท่านั้น อย่างไรก็ตาม บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูล KAM ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้มากกว่านี้ นอกจากนี้ การศึกษาเลือกปัจจัยลักษณะกิจการเพียง 4 ปัจจัยเท่านั้น แต่อาจมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM อื่นอีก อาทิ ลักษณะผู้สอบบัญชี ความเสี่ยงของกิจการ ลักษณะความเป็นเจ้าของของกิจการ และหรืออายุของกิจการ เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล KAM โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจค่อนข้างต่ำที่ระดับ ร้อยละ 21.10 จึงถือเป็อีกหนึ่งข้อจำกัดในการศึกษา รวมถึงงานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาในเชิงปริมาณของการเปิดเผย การศึกษานี้จึงไม่ได้ทำการศึกษาในส่วนเนื้อหาเชิงคุณภาพ ของการเปิดเผยข้อมูล KAM

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการเพิ่มปัจจัยอื่นๆ โดยอาจจะมองจากมุมมองของทฤษฎีอื่น รวมถึงอาจขยายขอบเขตการศึกษา KAM การเปิดเผยมีผลต่อเรื่องใดบ้าง รวมถึงเสนอให้มีการศึกษาในมุมมอง ของผู้ใช้ข้อมูล ว่ามีการใช้ข้อมูล KAM ในการตัดสินใจหรือไม่อย่างไร งานวิจัยในครั้งนี้อาจเพิ่มปริมาณการเปิดเผย และปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผย ในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาคุณภาพและเนื้อหาในการเปิดเผยข้อมูล KAM

บรรณานุกรม

- จิตติมา วิเชียรรักษ์, มัทนชัย สุทธิพันธุ์, กาญจนา รอดชุม, นันทิกานต์ ประสพสุข, วัลชนก ดั่งเพ็ญ, และเหมือนฝัน บุญสง. (2561). ความสัมพันธ์ของการเปิดเผยรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกับค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(2), 68–82.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). ประเด็นสำคัญและการประยุกต์แนวคิด เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ. *วารสารวิชาชีพบัญชี JAP*, 11(32), 110-127.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2560). การใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่: ประสบการณ์ปีแรก. *วารสารวิชาชีพบัญชี JAP*, 13(38), 5-21.

ดารานาถ พรหมอินทร์ และกุสุมา คำพิทักษ์. (2018). ความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานและคุณภาพกำไรต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี. *MBA-KKU Journal*, 11(2), 37-59.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). *เกณฑ์การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนทุก 5 รอบปีบัญชี*. สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2562, จาก ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เว็บไซต์:

https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=1620

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). *SET – mai ข้อมูลบริษัทจดทะเบียน โครงสร้างการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai)*. สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2562, จาก ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เว็บไซต์:

https://www.set.or.th/mai/th/company/industry_group_p1.html

ธกานต์ ชาตวงศ์. (2560). ทฤษฎีที่ใช้อธิบายงานวิจัยทางบัญชี: จากอดีตถึงอนาคต. *Journal of Business Administration The Association of Private Education Institutions of Thailand*, 6(2), 203-212.

ธิดา อุทัยเจริญชัย. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี*. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มีสิทธิ์ แม่ดี. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2560). “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี JAP*, 13(38), 22-37.

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 705 (ปรับปรุง) เรื่องการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2562, จากสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์เว็บไซต์:

<http://www.tfac.or.th/upload/9414/4x9uV7CGE1.pdf>

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559a). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) เรื่องการแสดงความเห็นและการรายงานต่องบการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2562, จาก สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์เว็บไซต์:<http://www.tfac.or.th/upload/9414/ttjvnkjJdF.pdf>

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559b). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่องการสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2562, จากสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์เว็บไซต์:

<http://www.tfac.or.th/upload/9414/4x9uV7CGE1.pdf>

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2560. *การกำกับดูแลผู้สอบบัญชี*. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2562, จาก สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เว็บไซต์: <https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/AuditorDoc.aspx>.
- อัญญา ชันฉวีทิพย์ และสุลักษณ์ ภัทรธรรมมาศ. (2549). *กลไกของตลาดการเงินในระบบเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- Ball, R., Jayaraman, S., & Shivakumar, L. (2012). Audited financial reporting and voluntary disclosure as complements: A test of the confirmation hypothesis. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1–2), 136–166.
- Boonyanet, W., & Promsen, W. (2018). Key Audit Matters: Just Little Informative Value to Investors in Emerging Markets? *Chulalongkorn Business Review*, 41(159), 153–183.
- Brasel, K., Doxey, M. M., Grenier, J. H., & Reffett, A. (2016). Risk disclosure preceding negative outcomes: The effects of reporting critical audit matters on judgments of auditor liability. *The Accounting Review*, 91(5), 1345–1362.
- Christofferson, E., & Grönberg, K. (2018). *Informativeness of Key Audit Matter (KAM) Disclosures: An exploratory study of ISA 701 in Sweden*. Master Thesis, University of Gothenburg, Sweden.
- Demartini, C., & Trucco, S. (2016). Does intellectual capital disclosure matter for audit risk? Evidence from the UK and Italy. *Sustainability*, 8(9), 867.
- García, C. B., García, J., Martín, M. M. L., & Salmerón, R. (2015). Collinearity: Revisiting the variance inflation factor in ridge regression. *Journal of Applied Statistics*, 42(3), 648–661.
- Gimbar, C., Hansen, B., & Ozlanski, M. E. (2016). Early Evidence on the Effects of Critical Audit Matters on Auditor Liability. *Current Issues in Auditing*, 10(1), A24–A33.
- Hogan, C. E., & Wilkins, M. S. (2008). Evidence on the audit risk model: Do auditors increase audit fees in the presence of internal control deficiencies? *Contemporary Accounting Research*, 25(1), 219–242.
- Ishak, Z., & Abidin, S. (2018). The Impact of Enhanced Communication Requirement and other Determinants on Audit Fees. In F. Baharom, Y. Yusof, M. Ahmad, and R. Romli (Eds.), *Proceeding of Knowledge Management International Conference (KMICe) 2018* (pp. 223–228), 25–27 July 2018, Miri Sarawak, Malaysia: Universiti Utara Malaysia.
- Maroun, W., & Solomon, J. (2014). Whistle-blowing by external auditors: Seeking legitimacy for the South African Audit Profession? *Accounting Forum*, 38(2), 111–121.

- O'Dwyer, B. (2001). The legitimacy of accountants' participation in social and ethical accounting, auditing and reporting. *Business Ethics: A European Review*, 10(1), 27–39.
- Suchman, M. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571–610.
- Taylor, D., & Liu, J. (2008). Legitimacy and corporate governance determinants of executives' remuneration disclosures. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 8(1), 59–72.
- Velte, P. (2018). Does gender diversity in the audit committee influence key audit matters' readability in the audit report? UK evidence. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(5), 748–755.
- Wichianrak, J. (2018). *Longitudinal study of Thai listed companies' environmental disclosures and current environmental shadow accounts*. PhD. Thesis, RMIT University, Melbourne, Australia.